

ALLMÄNHETENS PRESSOMBUDSMAN (PO)

PRESSENS OPINIONSNÄMND (PON)

Årsberättelser 2015

Innehåll	Sida
PO:s verksamhet	3
PON:s verksamhet	12
Av PON klandrade tidningar	19
Etiska regler för press radio och TV	29
Kontaktuppgifter PO och PON	34

PO:s ÅRSBERÄTTELSE FÖR 2015

Pressetik är till för alla

Under 2015 inträffade en rad stora nyhetshändelser både i Sverige och internationellt; attentaten i Paris, flyktingströmmarna, flygkatastrofen över Sinai, knivmorden på IKEA i Västerås, morden på skolan i Trollhättan och jakten på den misstänkte terroristen i Sverige, för att nämna några.

Samtliga dessa händelser har lett till en omfattande diskussion om vad medier bör, kan och kanske rent utav måste publicera när händelser av det här slaget inträffar. I den här debatten har det förvisso funnits inslag av politiskt styrda kampanjer och av det som ibland kallas näthat, men i allt väsentligt är det av godo att mediernas etiska gränser inte enbart är frågor som engagerar journalister och utgivare. Pressetik är till för alla.

En trend bland anmälningarna till PO 2015 var att allt fler hade politisk grund. I första hand kom dessa anmälningar från medlemmar av eller sympatisörer till Sverigedemokraterna. De anser sig personligen kränkta då en tidning för fram kritik mot partiet, dess ordförande eller någon annan ledande företrädare.

Samtliga anmälningar av den här karaktären avskrevs då publiceringarna inte handlade om anmälarna, de uppfyllde inte kriteriet att anmälaren ska vara personligen utpekad.

Den omständigheten gällde inte för Södermanlands Nyheters artikel med rubriken **Från folkets hus till ”fort nazi”**. Artikelnen handlade om vad som skett med Folkets Hus i Oxelösund efter att det sålts till en privatperson. Tidningen antydde att den nye ägaren sympatiserade med Sverigedemokraterna och att huset blivit ett SD-fäste. Begreppet ”fort nazi” hade tidningen hämtat från ett inlägg på Facebook.

Tidningen fälldes både för antydningarna om partisympati – en integritetskänslig fråga – och användningen av begreppet ”fort nazi”. För att ett hus ska bli ett tillhåll för nazister krävs att ägaren accepterar en sådan utveckling. Naziststämpeln fastnar därmed inte endast på huset utan även på den som bär ansvaret, i det här fallet ägaren, anmälaren.

De politiskt grundade ärendena är en orsak till att 2015 kännetecknades av ett fortsatt mycket högt tryck när det gäller anmälningar. Totalt kom 530 stycken in till Allmänhetens Pressombudsman, PO.

Flest anmälningar någonsin gjordes 2014 då antalet ärenden var 597. Under det året rubbades emellertid statistiken något av två massanmälningar.

Den ena var anmälningar från ett hundratal personer mot Lexbase. Då denna sajt inte kan prövas av PO avskrevs de. Till det kom att en person valde att göra anmälningar mot ett stort antal tidningar för att de var för sig publicerat samma TT-telegram. Även i det fallet avskrevs samtliga ärenden, eftersom det saknades grund för pressetiskt klander.

Under 2015 kom det inte in några så omfattande massanmälningar. Närmast kommer en anmälan mot 25 tidningar från biståndsorganisationen We Effects kommunikationschef, mot tidningar som publicerat bilder på människor i Afrika utan att ange deras namn. Samtliga avskrevs då det är en frågeställning som inte kan prövas av PO.

Några artiklar föranledde flera anmälningar, men från ett mindre antal personer. Ett sådant exempel är uppmärksamheten runt en misstänkt gruppvåldtäkt på en färja. Ett tiotal anmälare vände sig emot att några tidningar valt att beteckna de misstänkta förövarna som svenska män. Anmälningarna avskrevs eftersom anmälarna inte var personligen berörda.

Trots att det saknades omfattande massanmälningar är 530 nya ärenden den näst högsta siffran någonsin. Om man bortser från massanmälningarna 2014 ligger 2015 i nivå med det året.

En jämförelse mellan 2005 och 2015

Varje ärende hos PO kodas, för att underlätta framtida forskning om pressetik. Kodningen är omfattande och inbegriper till exempel orsak till anmälan, anmälarens kön, typ av bostadsort, vilken sorts tidning som avses och ämnet för publiceringen.

Har det ökande antalet anmälningarna också inneburit en förändring av till exempel anmälarnas skäl för att skicka in ett klagomål? För att få en uppfattning om den saken har jag gjort en jämförelse av kodningen av de 100 första anmälningarna 2005 med de 100 första 2015. Genomgången visar flera intressanta skillnader:

- I dag anmäls artiklar snabbare än förr. 2015 kom 54 procent av anmälningarna den första veckan efter publiceringen. För tio år sedan var siffran 33 procent.
- Allt fler anmälare är män. 2005 var de 64 procent. I fjol hade siffran stigit till 74 procent.
- För tio år sedan riktades 51 procent av alla klagomål mot lokaltidningar. 2015 hade den siffran sjunkit radikalt, till 19 procent. I stället hade anmälningarna mot kvällspressen ökat från 22 till 42 av de första 100

anmälningarna. Även anmälningarna mot storstädernas morgontidningar ökade, från 13 till 21 procent.

- De vanligaste orsakerna till klagomål, såväl 2005 som 2015, var att uppgifter som tidningen publicerat uppgavs vara felaktiga, nedsättande eller var omotiverade publiceringar av namn på berörda personer.
- I två kategorier hade antalet klagomål sjunkit markant. Utpekanden utan namns nämnande sjönk från 26 till 8 procent. Och 2005 var det 21 personer bland de 100 första anmälningarna som klagade på att de inte fått komma till tals. Förra året var motsvarande siffra noll.

Man bör tolka ovanstående utfall med försiktighet. Det rör sig inte om ett statistiskt säkerställt material, utan snarare en fingervisning om rådande trender.

En trend förtjänar att lyftas fram. Det är den markanta minskningen av anmälningar mot lokaltidningar. En trolig förklaring är att journalistkåren professionaliserats allt mer genom utbildning, vidareutbildning och ökade krav på den enskilde journalisten att snabbt kunna fatta etiskt välgrundade beslut inför publicering i tidningen eller på nätet.

Trenden stämmer väl överens med att antalet klagomål mot utpekande utan att namn angivits sjunkit och att ingen av de 100 första anmälarna 2015 klagade på att de inte fått komma till tals. Även detta ligger i linje med en journalistkår som är allt mer professionell när det gäller etiska överväganden.

Att medvetenheten om pressetikerna är hög är något jag möter varje gång jag besöker tidningsredaktioner för att diskutera dessa frågeställningar.

Expressen är mest anmäld

Mest anmälda tidningarna 2015:

1. Expressen: 109 anmälningar (inklusive GT och Kvällsposten)
2. Aftonbladet: 61
3. Dagens Nyheter: 30
4. Dala-Demokraten: 13
5. Helsingborgs Dagblad och Svenska Dagbladet: 12
6. Göteborgs-Posten: 11
7. Sundsvalls Tidning: 10
8. Eskilstuna-Kuriren: 9
9. Sydsvenskan och Östgöta Correspondenten: 8
10. Arbetarbladet och Norrbottens-Kuriren: 7

Expressens anmärkningsvärt höga siffra kan troligen till del förklaras av att tidningen 2014 införde en knapp intill varje artikel på sin hemsida, som leder till

PO:s elektroniska anmälningsskyltar. En åtgärd som visar att utgivaren är positiv till etisk granskning. Det vore en välkommen utveckling om andra tidningar valde att finna liknande tekniska lösningar.

Av Dala-Demokratens 13 anmälningar gäller 12 samma publicering.

Topplistan bekräftar trenden att storstädernas morgontidningar får allt fler anmälningar.

Stabilt antal fällningar

Att antalet anmälningar skjutit i höjden har inte inneburit någon ökning av antalet fällningar i Pressens Opinionsnämnd.

Under år 2015 avgjorde Pressens Opinionsnämnd 40 ärenden som hänskjutits från PO, med en rekommendation att tidningen skulle kritiseras för brott mot god publicistisk sed. I 36 fall följde PON rekommendationen, i fyra fall friades tidningen.

Att nivån på fällningar är stabil framgår av följande tidsserie:

2015: 36
2014: 38
2013: 36
2012: 37
2011: 53

Under 2015 behandlade PON 103 överklaganden av friande beslut från PO. Inte i något av dessa ärenden ledde överklagandet till att tidningen fälldes. Antalet är ovanligt högt, vilket framgår av nedanstående tidsserie. Siffran inom parentes anger hur många av överklagandena som hade framgång, det vill säga att tidningen blev fälld:

2015: 103 (0)
2014: 34 (4)
2013: 44 (2)
2012: 55 (4)
2011: 40 (2)

Det höga antalet under 2015 beror på att den person som anmälde publiceringen av ett TT-telegram i ett stort antal tidningar till PO 2014, överklagade avskrivningsbesluten till PON under 2015.

Aftonbladet inte med i klanderligan

Årets mest fällda tidningar:

- Expressen: 8
- Borås Tidning: 3
- Arbetarbladet: 2
- Norra Skåne: 2
- Tidningen Ångermanland: 2

Listan visar de tidningar som fått mer än en fällning. En fullständig lista finns längre fram i denna årsberättelse.

Förra året låg Aftonbladet högst upp på klanderligan med sju fällningar (Expressen hade en fällning 2014). Under 2015 fälldes inte Aftonbladet någon gång.

Två allvarliga överträdelser

Pressens Opinionsnämnd kan formulera en fällning på tre olika sätt. Om tidningen ”åsidossatt” god publicistisk sed rör det sig om ett mindre fel. I normalfallet har tidningen ”brutit” mot god publicistisk sed. I sällsynta fall anser nämnden att det rör sig om att den ”grovt brutit”.

Under 2015 fälldes två tidningar för att grovt ha brutit mot god publicistisk sed:

- ST-tidningen i Stenungsund för ett reportage om en fosterfamiljs upplevelser när ett barn omplacerades. Texten innehöll känsliga citat som tillskrevs barnet, samtidigt som en viss krets utanför familjen kunde förstå vem det handlade om.
- Tidningen Ångermanland för en krönika som handlade om en avliden person. Texten innehöll integritetskänsliga uppgifter som skadade personens eftermäle.

Alla fällningar publicerades

Vid en fällning publiceras beslutet i sin helhet på PO/PON:s hemsida, po.se. En förkortad version av beslutet skickas till tidningen för publicering. Tidningar som är medlemmar av TU och Sveriges Tidskrifter har förbundit sig att publicera PON:s uttalande om de fälls. Men även tidningar utanför dessa organisationer väljer i allmänhet att publicera fällningen.

Under 2015 publicerades samtliga fällningar av de berörda tidningarna.

Fler anmälningar ger större balans

Tabellen nedan visar antalet inkomna anmälningar under fem år, hur många som avgjorts per år av PO:s kansli och balansen vid årets slut:

År	Inkomna ärenden	Avgjorda ärenden	% avgjorda ärenden	Balans vid årets slut
2011	288	306	106	57
2012	307	334	109	30
2013	362	339	94	53
2014	597	577	96	72
2015	530	518	98	84

Kolumnen ”% avgjorda ärenden” visar antalet ärenden som avgjorts av PO:s kansli under året, i relation till antalet inkomna anmälningar. Den visar att 2011 och 2012 avgjordes fler ärenden än vad som kom in (procentsiffra över 100), vilket innebar att antalet ärenden under beredning, balansen, minskade.

De senaste åren har det snabbt ökande antalet anmälningar, samt en insparad tjänst på kansliet 2014, inneburit att vi inte förmått minska balansen. Under det gångna året har PO:s kansli avgjort 518 ärenden, vilket dock motsvarar 98 procent av antalet inkomna ärenden.

Av de 84 ärendena i balans vid slutet av 2015 var ungefär hälften under utredning och hälften färdiga för beslut.

Utåtriktad verksamhet

Under 2015 höll jag 25 föreläsningar huvudsakligen på tidningar, journalistutbildningar och gymnasieskolor, gav 41 intervjuer till olika medier, skrev 10 krönikor/debattartiklar och deltog i fem debatter. I december föreläste jag om Sveriges pressetiska system vid en konferens i Moskva för nätverket AIRP, Alliance of Independent Regional Publishers, som har 70 regionala ryska tidningar som medlemmar.

Den utåtriktade verksamheten upptog cirka 80 arbetsdagar 2015, eller ungefär en tredjedel av min arbetstid.

Stockholm den 20 januari 2016

Ola Sigvardsson
Allmänhetens Pressombudsman, PO

Verksamheten i sammandrag

Ola Sigvardsson är Allmänhetens Pressombudsman. Kersti Söderberg är Allmänhetens biträdande Pressombudsman.

Erika Alinge är PO:s kanslist. Nämndsekreterare hos Pressens Opinionsnämnd, PON, är Synnöve Magnusson.

Alexandra Lundvik har under året vikarierat som biträdande pressombudsman. Ida Boström och Carina Vigede har under del av året vikarierat som kanslist hos PO.

Antalet anmälningar till PO uppgick under 2015 till 530 stycken. PO fattade beslut i 518 ärenden varav 45 hänsköts till Pressens Opinionsnämnd med förslag till klander. Alla ärenden som överlämnats till PON är ännu inte avgjorda av nämnden eftersom det sker en viss förskjutning av ärenden/beslut mellan olika kalenderår.

PO har under året bedrivit utåtriktad verksamhet med 40-tal intervjuer, 25 föreläsningar, fem debatter och 10 artiklar. PO är krönikör i tidningen Journalisten. Vikarierande biträdande PO har hållit i fyra föreläsningar/internationella besök.

PO medverkade i oktober i AIPCE:s konferens i Wien för europeiska pressombudsmän och pressnämnder.

I november besökte PO Moskva och föreläste om Sveriges pressetiska system vid en konferens för nätverket AIRP, Alliance of Independent Regional Publishers.

./.

Tabell 1

HANDLÄGGNING AV DIARIEFÖRDA PO-ÄRENDEN 2015

Balans från 2014	72
Under året inkomna ärenden	530
Avgjorda ärenden	518
varav:	
avskrivna	472
hänskjutna till PON	46
Balans den 31 december 2015	84

Tabell 2

VISSA UPPGIFTER OM PO:s ÄRENDEBALANS

År	Nya ärenden	Avgjorda ärenden	Balans per den 31 dec
1980	385	476	38
1981	361	381	18
1982	345	328	35
1983	381	383	33
1984	345	335	43
1985	360	365	38
1986	339	344	33
1987	325	318	40
1988	368	379	29
1989	353	363	19
1990	331	305	45
1991	298	298	45
1992	270	276	39
1993	323	330	32
1994	426	420	38
1995	421	408	51
1996	443	436	58
1997	423	423	58
1998	438	458	38
1999	372	353	57
2000	396	414	41
2001	391	405	29
2002	383	370	42
2003	334	341	35
2004	389	377	47
2005	333	341	39
2006	405	347	97
2007	313	317	93
2008	333	338	88
2009	331	283	136
2010	336	397	75
2011	288	306	57
2012	307	334	30
2013	362	339	53
2014	597	577	72
2015	530	518	84

PON:s ÅRSBERÄTTELSE FÖR 2015

Pressens Opinionsnämnd får härmed enligt 14 § i stadgarna för nämnden avge rapport om sin verksamhet under år 2015.

Opinionsnämnden har under året haft följande sammansättning:

t .o.m. 30 juni 2015

Ordförande:

hovrättspresidenten Fredrik Wersäll

Vice ordförande:

justitierådet Karin Almgren

Andre vice ordförande:

justitierådet Agneta Bäcklund

Tredje vice ordförande:

justitierådet Anders Eka

fr.o.m. 1 juli 2015

Ordförande:

hovrättspresidenten Fredrik Wersäll

Vice ordförande:

justitierådet Karin Almgren

Andre vice ordförande:

justitierådet Agneta Bäcklund

Tredje vice ordförande:

justitierådet Anders Eka

Övriga ledamöter och suppleanter:

av *Publicistklubben* utsedda:

t .o.m. 30 juni 2015

redaktörerna Martin Ahlquist och Maria Edström, ordinarie ledamöter, med redaktörerna Clas Barkman och Karin Sjöberg, som suppleanter;

fr.o.m. 1 juli 2015

redaktörerna Martin Ahlquist och Clas Barkman, ordinarie ledamöter, med redaktörerna Christina Jutterström och Karin Sjöberg, som suppleanter;

av *Svenska Journalistförbundet* utsedda:

t .o.m. 30 juni 2015

redaktörerna Olle Fors och Anna Bubenko, ordinarie ledamöter, med Ann Norrby och Rino Rotevatn, som suppleanter;

fr.o.m. 1 juli 2015

redaktörerna Ann Norrby och Rino Rotevatn, ordinarie ledamöter, med Hedvig Juhasz Toth och Ola Gäverth, som suppleanter;

av Svenska Tidningsutgivareföreningen utsedda:

t .o.m. 30 juni 2015

chefredaktörerna Thelma Kimsjö och Kerstin Årmann, ordinarie ledamöter, med chefredaktörerna Sofia Olsson Olsén och Magnus Alselind, som suppleanter;

fr.o.m. 1 juli 2015

chefredaktörerna Sofia Olsson Olsén och Kerstin Årmann, ordinarie ledamöter, med chefredaktörerna Anders Nilsson och Magnus Alselind, som suppleanter;

av Sveriges Tidskrifter utsedda:

t .o.m. 30 juni 2015

chefredaktörerna Lena Hörngren och AnnaBritt Benjour, ordinarie ledamöter, med chefredaktörerna Hans Larsson och Per Melander, som suppleanter;

fr.o.m. 1 juli 2015

chefredaktörerna Lena Hörngren och Hans Larsson, ordinarie ledamöter, med chefredaktörerna Ann Marie Bergström och Per Melander, som suppleanter;

av riksdagens chefsjustitieombudsman och ordföranden i styrelsen för Sveriges advokatsamfund gemensamt utsedda:

t .o.m. 30 juni 2015

justitierådet Elisabeth Rynning, generalsekreteraren Elisabeth Dahlin, ordföranden Sture Nordh, verkställande direktören Kerstin Hessius, tidigare förbundsordföranden Göran Johnsson, och advokaten Leif Ljungholm, ordinarie ledamöter samt professorn Mårten Schultz, chefen

Lars Hedström, advokaten Christer Danielsson, professorn Martin Ingvar, tidigare verkställande direktören Anitra Steen, och ordföranden Göran Gräslund som suppleanter.

fr.o.m. 1 juli 2015

generalsekreteraren Elisabeth Dahlin, ordföranden Sture Nordh, verkställande direktören Kerstin Hessius, advokaten Leif Ljungholm, chefen Lars Hedström, och professorn Mårten Schultz ordinarie ledamöter samt advokaten Christer Danielsson, tidigare verkställande direktören Anitra Steen, ordföranden Göran Gräslund, regissören Suzanne Osten, egenföretagaren Christina de Geer och professorn Tomas Brytting som suppleanter.

Som nämndsekreterare har Synnöve Magnusson tjänstgjort.

Opinionsnämndens avdelningar har under året hållit 12 sammanträden och har vid två tillfällen sammanträtt i plenum. Suppleanterna har deltagit i nämndens överläggningar även när de inte har tjänstgjort i ordinarie ledamöters ställe.

ANTAL ÄRENDEN:

1. Den 1 januari 2015	86
2. Under året inkomna ärenden	82
3. Under året avgjorda ärenden	143
4. Den 31 december 2015 kvarstående ärenden	25

Av nämnden under året avgjorda ärenden fördelar sig på följande sätt:

40 ärenden har avgjorts efter anmälningar, som ingivits till Allmänhetens Pressombudsman (PO) och av denne hänskjutits till nämnden. Av dessa har 36 föranlett klandrande uttalanden, medan tidningarna friats i 4 ärenden.

103 ärenden har förts vidare till nämnden av anmälarna efter avskrivningsbeslut av PO. I 84 av dessa ärenden har tidningarna friats. I inget ärende har tidningarna fällts. 19 ärenden har avvisats av nämnden.

Av sammanlagt 143 ärenden som förelagts nämnden för prövning har 36 ärenden föranlett klandrande uttalanden medan 88 ärenden friats och 19 avvisats. De 36 ärenden som klandrats av nämnden fördelar sig på följande sätt; i 8 fall har tidningarna åsidosatt god publicistisk sed, i 26 fall brutit mot god publicistisk sed och i 2 grovt brutit mot god publicistisk sed.

Under året har skiljaktiga meningar angivits i 3 ärenden.

PON:s ordföranden har under året haft två möten med PO, där gemensamma frågor diskuterats, bl.a. ärendeutvecklingen hos såväl PO som PON. PO har också bjudits in till PON för att för nämndens ledamöter ge sin syn på vissa centrala pressetiska begrepp och allmänt beskriva sin prövning. Genomgången var mycket välbesökt.

Av nämnden under året klandrade ärenden har föranlett expeditonsavgifter om sammanlagt 869 000 kronor

Stockholm i januari 2016

Fredrik Wersäll

Synnöve Magnusson

TABELL ÖVER ÄRENDEN AVGJORDA AV PON 2015

Ärenden	fällda	friade	avvisade	summa
Av PO hänskjutna	36	4	0	40
Överklagade avskrivningsbeslut	0	84	19	103
Summa	36	88	19	143

TIDNINGAR KLANDRADE AV PON 2015

Arbetsbladet	2	Norrköpings Tidningar	1
Arbetaren	1	ST Tidningen	1
Barometern	1	Södermanlands Nyheter	1
Borås Tidning	3	Tidningen Ridsport	1
Dala-Demokraten	1	Tidningen Ångermanland	2
Eskilstuna-Kuriren	1	Värmlands Folkblad	1
Expressen	8	Ölandsbladet	1
Filipstads Tidning	1	Östersunds-Posten	1
Helagotland.se	1	Östgöta Correspondenten	1
Helsingborgs Dagblad	1	Östra Småland	1
Hänt Extra	1		
Inblick	1		
Norra Skåne	2		
Norrbottens-Kuriren	1		

KLANDRADE PUBLICERINGAR 2015

I anslutning till varje fall anges om ärendet har hänskjutits av PO eller av anmälaren (anm) Dessutom anges det om klandret avser att tidningen har åsidosatt (å), brutit (b) eller grovt brutit (gb) mot god publicistisk sed. Skiljaktiga beslut markeras med (sk).

Arbetarbladet

Exp nr 20 Arbetarbladet klandras för att ha brutit mot god publicistisk sed. Tidningen gav offentlighet åt en PO-anmälan trots att den fortfarande var under utredning. PO (b)

Exp nr 125 Arbetarbladet klandras för att ha brutit mot god publicistisk sed när tidningen använde sig av ett barn för att illustrera att en sökt intervjuperson inte gått att nå. Barnet filmades när det av en reporter ombads se efter om dess far var hemma. Filmen publicerades på tidningens webbsida. PO (b)

Arbetaren

Exp nr 108 Tidningen Arbetaren publicerade en artikel som handlade om att pr-byråer i Ryssland agerar på uppdrag av Kreml på en fiktiv politisk arena. En namngiven politisk flykting påstods utan belegg vara en köpt politteknolog. Pressetikern kräver att sådana insinuationer också ger utrymme för ett bemötande. PO (b)

Barometern

Exp nr 120 Barometern skrev att kommundirektören och ledande politiker försökt mörka ett, enligt tidningen, olagligt företagsstöd. Orrefors samhällsförenings tidigare ordförande Mats Laveborn påstods vara en av hjärnorna bakom en plan att olagligt slussa pengar genom föreningen. Han beskrevs i nedsättande ordalag och tillskrevs en aktiv roll i den påstådda planen utan att tidningen redovisar några belegg. Detta innebar en oförsvarlig publicitetsskada för honom. PO (b)

Borås Tidning

Exp nr 36-38 Borås Tidning publicerade en insändare som argumenterade för och emot olika förslag att ge elever stöd. Där stod bl. a. att skolan inte får bli en arena för personer som utnyttjar barn i sexuellt syfte. Insändaren illustrerades av ett foto på medlemmar i FC Ibra, ett projekt där unga vuxna ska ge stöd åt elever. PO skriver att det är tidningens skyldighet att utforma sitt material så att misstankar inte riktas mot oskyldiga. Genom bilden kopplades identifierbara personer till frågan om sexuella övergrepp. PO (b)

Dala-Demokraten

Exp nr 93 Dala-Demokraten skrev i ett flertal artiklar om en narkotikarättegång kring mc-klubben Bandidos. En av de åtalade beskrevs som en spillra med stora personliga problem. När en tidning publicerar starkt integritetskänsliga uppgifter om enskilda kan det för ett pressetiskt klander räcka med ett begränsat utpekande, skriver PO. PO (b) (sk)

Eskilstuna-Kuriren med Strengnäs Tidning

Exp nr 32 Eskilstuna-Kuriren med Strengnäs Tidning klandras för att ha publicerat känsliga uppgifter ur en anmälan till Institutionen för vård och omsorg, IVO. På grund av dessa uppgifter, om bland annat ett barns diagnos, räcker det enligt PO:s mening med ett mycket begränsat utpekande för att publiceringen ska ha orsakat en oförsvarlig publicitetsskada. PO (b)

Expressen

Exp nr 2-4 Expressen-TV har åsidosatt god publicistisk sed när man i en rubrik i ett inlägg i mars 2014 påstod att ”Smisksekt avslöjas för barnövergrepp”. Den kunde ge intryck av att det var fråga om nya avslöjanden vilket saknar stöd såväl i TV-inslaget som i artiklar. PO (å)

- Exp nr 21 Mikael Persbrandt smygfilmades 2012 när han intog kokain på en nattklubb. Expressen, som publicerade materialet, klandras nu av PON. PO skriver ”Tidningens exponering av uppgifterna runt anmälarens privata sfär kan inte betecknas som återhållsam. Namn och bild publicerades såväl på löpsedel, som förstasida och inne i tidningen. Den allvarligaste publicitetsskadan har emellertid uppstått av publiceringen av den film, som förefaller vara tagen i smyg utan anmälarens vetskap.” PO (b)
- Exp nr 92 En krönikör i GT/Expressen skrev om bristande föräldraansvar, om vad hon kallar ”dörrmatteföräldrar”, och tog en händelse vid ett upprop på en skola som exempel. Mamman som tillsammans med sitt barn togs som exempel i krönikan anmälde tidningen till Pressombudsmannen. I sitt beslut skriver PO bl.a. att det inte kan anses pressetisk acceptabelt inför gruppen av skolklassföräldrar peka ut en enskild mamma så som en förälder som resignerat i sitt föräldraskap. PO (å)
- Exp nr 109-110 Expressen och GT fälls för att ha åsidosatt god publicistisk sed när en morddömd persons personnummer publicerades. PO skriver att en person som dömts för ett mycket allvarligt brott i stor utsträckning får acceptera att bli namngiven. Men att ett personnummer också kan användas i olämpligt eller brottsligt syfte varför tidningar bör visa stor återhållsamhet. PO (å)
- Exp nr 118 Expressen skrev i ett reportage om interna strider inom AIK Ishockey. En namngiven person påstods ha skrivit ett Facebookinlägg där det i sammanhanget framstod som att han inte arbetade för föreningens bästa. Dessutom gjordes kopplingar mellan honom och andra kritiserade personer. Det borde, enligt PO, fått kommenteras, antingen samtidigt eller i en uppföljande publicering i närtid. PO (b)

Filipstads Tidning

Exp nr 111 Filipstads Tidning kritiseras för publiceringen av en insändare där en namngiven politiker utan belägg tillskrevs nazistiska åsikter. PO skriver att en politiker får acceptera både kritik och angrepp på sin politik. Den som skriver insändare har ett omfattande utrymme för att ta ut svängarna. Det innebär emellertid inte att man har en självklar rätt att påstå vad som helst, särskilt inte om det går in på person.
PO (b)

Helagotland.se

Exp nr 31 Nättidningen pekade i ett alltför tidigt skede av en brottsutredning ut en man som misstänkt mördare. Men det låg inget brott bakom dödsfallet. Anmälaren tillfogades därför en oförsvarlig publicitetsskada. Helagotland.se fälls för att ha brutit mot god publicistisk sed. PO (b)

Helsingborgs Dagblad

Exp nr 121 I januari 2015 skrev Helsingborgs Dagblad att Helsingborgs internetchef Joakim Jardenberg på Facebook påstått att den granskning tidningen genomfört av kommunens pr-verksamhet var ett politiskt beställningsjobb. En av rubrikerna löd Jardenberg i blåsväder efter osant påstående. PO skriver att det i allmänhet är oproblematiskt att namnge en tjänsteman i offentlig tjänst eller att lyfta fram ett yttrande från en sluten grupp på Facebook. Påståendet om osanning är däremot allvarligt. Att beskylla en namngiven person för osanning kräver att man har tydliga belägg för saken. I det här fallet redovisas inga andra belägg än att det är tidningens egen åsikt.
PO (b)

Hänt Extra

Exp nr 112 I Hänt Extra nr 51 2014 skriver man om skilsmässan mellan Niclas Wahlgren och Laila Bagge. Rubriken löd Hemligheten bakom skilsmässan! Niclas kärleksäventyr med en annan kvinna!. PO skriver att detta svårligen kan tolkas på annat sätt än att anmälaren varit otrogen. I texten skjuter tidningen in sig på anmälarens personegenskaper vilket är ytterst svårt att försvara sig emot. Därmed har Hänt Extra enligt PO och PON kränkt anmälarens personliga integritet utan att ha ett giltigt allmänintresse som stöd för detta. PO (b)

Inblick

Exp nr 134 Inblick skrev i en artikel bland annat om en gatuadress vid vilken ett brott skulle ha begåtts. En kvinna som pekades ut och kopplades till grov kriminalitet anmälde artikeln till PO. Det är, menar PO, normalt inte förenat med en publicitetsskada för den enskilde att en tidning påstår att hennes företag har samma gatuadress som en lokal i vilken ett brott har begåtts. Men i det aktuella fallet gjordes alltför långtgående kopplingar mellan brottet och anmälaren enbart på grund av att hennes man ägde ett företag, som låg på samma gata. PO (b)

Norra Skåne

Exp nr 123 I en insändare i Norra Skåne vände sig skribenterna emot hur tidningen agerade i den så kallade ”Norra Skåne-affären”. Tidningen svarade att den aktuella reportern upprepade gånger glidit ur sin professionella yrkesroll. PO skriver att visselblåsare är betydelsefulla för tidningar när de ska leva upp till sitt demokratiska uppdrag; att granska makten. Anmälaren, Berit Önell, var utpekad och har drabbats av en oförsvarlig publicitetsskada, som utgivaren kunnat mildra genom att ta in ytterligare ett genmäle. PO (b)

Exp nr 138

I en insändare i Norra Skåne med rubriken Medveten censurering? kritiserade en tidigare medarbetare, Gert Jacobsson, tidningen. Intill insändaren svarade utgivaren att hon var förvånad över hans plötsliga journalistiska engagemang och att frågan om censur brukar rättshaverister ta till när de inte får in sina insändare. PO skriver att den som ger sig ut på en offentlig arena, till exempel som insändarskribent, får acceptera även omfattande kritik av sina åsikter. Men att med skrivningar som skjuter in sig på skribentens personliga egenskaper och inte har med sakfrågan att göra, har tidningen brutit mot god publicistisk sed. PO (b)

Norrbottens-Kuriren

Exp nr 136

Norrbottens-Kuriren skrev om en känd jurist som misstänktes för drograttfylla. PO skriver att rubriken Den drogmisstänkte juristen går fri – skyller på passiv rökning är graverande. Där finns två misstänkliggörande begrepp. Att ”gå fri” är inte det samma som att ”frias” från misstankar. Att gå fri innebär att den det gäller är i grunden skyldig, men har på något sätt lyckats undgå rättvisan. Till det kommer uttrycket ”skyller på”, som antyder en undanflykt från ett faktiskt förhållande. Att tidningen fortsätter att antyda att anmälaren egentligen är skyldig, när han frias från misstankar, har förorsakat honom en oförsvarlig publicitetsskada. PO (b)

Norrköpings Tidningar

Exp nr 117

Norrköpings Tidningar skrev i en serie undersökande reportage om hur ett konsultföretag medverkat i förnyelsen av kommunens skolpolitik. En namngiven kommuntjänsteman påstods ha agerat tillsammans med en rektor i ett sammanhang där skolans lärare fått veta att de inte var outhärliga om de inte ställde upp på konsultföretagets idéer. PO skriver att när tidningen väljer att namnge personer är det av största vikt att påståenden som görs är korrekta – och att den enskilde bereds möjlighet till samtidigt bemötande. PO (b)

ST Tidningen

Exp nr 119 ST Tidningen skrev om en fosterfamiljs upplevelser när ett barn omplacerades. I artikeln fanns utlämnande detaljer och en rad ledtrådar som gjorde att barnet kunde identifieras. PO skriver: Att skriva om ett specifikt ärende där ett barn är inblandat ställer höga krav på den tidning som tar på sig uppdraget. Detta särskilt med hänsyn till barnets redan utsatta situation. PON instämmer i PO:s bedömning och klandrar ST Tidningen för att ha grovt brutit mot god publicistisk sed. PO (gb)

Södermanlands Nyheter

Exp nr 101 Södermanlands Nyheter publicerade ett reportage som handlade om hur Folkets hus i Oxelösund bytt karaktär. Ågaren, Åke Holmström, får genom antydningar om att han är Sverigedemokrat representera förändringen och huset kallas ”fort nazi”. Även om uttrycket är ett citat fråntar detta inte tidningen från pressetiskt ansvar för användningen. PO (b)

Tidningen Ridsport

Exp nr 1 Tidningen Ridsport skrev om en rättegång mot en ridlärare och rekapitulerade i samband med det en 23 år gammal sexbrottsdom. Tidningen fälls för att ha kränkt anmälarens integritet då det nya åtalet varken rörde sexualbrottslighet eller hade med hans yrkesverksamhet att göra. PO (b) (sk)

Tidningen Ångermanland

Exp nr 30 Tidningen Ångermanland publicerade en krönika som behandlade minnet efter en avliden kvinna. PO skriver att krönikan på ett ytterst allvarligt sätt skadat kvinnas eftermäle genom att publicera integritetskänsliga uppgifter och peka ut henne för en större krets. Tidningen fälls för att ha grovt brutit mot god publicistisk sed. PO (gb)

Exp nr 33 I början av 2014 publicerade Tidningen Ångermanland artikeln ”Sollefteåbo fälld för barnpornografibrott”. Mannen hade tidigare gripits misstänkt för att planera en skolmassaker. Misstankarna hade senare avskrivits. PO skriver att tidningens uppgifter om det påstådda hotet mot skolan innebar att mannen blev utpekad för den krets som redan kände till vem det var som hade misstänkts för det. Denna grupp lär inte ha känt till mannens innehav av barnpornografiskt material. Mot bakgrund av att frågan om hotet låg långt tillbaka i tiden, fanns det inte ett tillräckligt starkt allmänintresse som motiverade utpekandet av mannen för att han fått motta ett strafföreläggande för barnpornografibrott. PO (b)

Värmlands Folkblad

Exp nr 128 Värmlands Folkblad klandras för en publicering om en vd som uppgavs ha fått sparken från ett kommunalt bolag. Han påstods även ha handskats med bolagets pengar ”lite väl frikostigt” vilket saknade belägg. PO skriver att anmälaren genom sitt arbete är att anse som en person av vilken samhället kan utkräva ett visst ansvar men att rapporteringen ändå måste grunda sig på faktiska omständigheter. PO (b)

Ölandsbladet

Exp nr 122 Ölandsbladet klandras för en artikel där tidningen pekar ut en åtalad man med adressuppgifter samt bild på fastigheten där mannen bodde. PO skriver att problemet är att tidningen återger uppgifter om anmälares hälsa och samtidigt tilldelar honom förklenande epitet. Artikeln var närgående och utlämnande. Även om anmälaren gjort sig skyldig till vissa av de beskrivna gärningarna, har det inte funnits tillräckligt stort allmänintresse som motiverar att han har pekats ut för en vidare krets. PO (b)

Östersunds-Posten

Exp nr 130 Östersunds-Posten kritiseras för en krönika om det svenska skidlandslaget, som deltog i VM i Cortina 1941. Motiveringen är att formuleringar i texten misstänkliggjorde en namngiven skidåkare genom att ogrundat antyda att han kan ha haft nazistsympatier. Att den utpekade personen är död har betydelse för det pressetiska övervägandet, skriver PO. En död person kan inte försvara sig, vilket manar till extra försiktighet. Tidningen har skadat hans eftermäle och tillfogat hans döttrar en oförsvarlig publicitetsskada. PO (å)

Östgöta Correspondenten

Exp nr 34 Östgöta Correspondenten klandras för en artikel om två män som åtalats för tjuvfiske. Artikeln illustrerades med ett pixlat foto på en av männen. Trots pixlingen var mannen identifierbar och brottsligheten var inte av sådan allvarlig art att det fanns anledning till ett utpekande. PON finner att publiceringen utgjorde ett åsidosättande av god publicistisk sed. PO (å)

Östra Småland/Nyhetererna

Exp nr 91 Östra Småland/Nyhetererna pekade via anonyma källor ut en namngiven politiker som ”manipulativ, en stor bluff och en person sin inte håller sig till sanningen”. PO skriver att samtliga påståenden är starkt nedsättande och gör anspråk på att beskriva anmälarens allmänmänskliga egenskaper. Som sådana är de praktiskt taget omöjliga att själv försvara sig mot och därmed sårande och integritetskränkande. PO (b)

ETISKA REGLER FÖR PRESS, RADIO OCH TV

Press, radio och tv skall ha största frihet inom ramen för tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen för att kunna tjäna som nyhetsförmedlare och som granskare av samhällslivet och för att kunna publicera det som är av vikt och betydelse för medborgarna. Det gäller dock att skydda enskilda mot oförskyllt lidande genom publicitet.

Etiken tar sig inte i första hand uttryck i en formell regeltillämpning utan i en ansvarig hållning inför den publicistiska uppgiften. De etiska reglerna för press, radio och tv skall vara ett stöd för den hållningen.

I. PUBLICITETSREGLER

Ge korrekta nyheter

1. Massmediernas roll i samhället och allmänhetens förtroende för dessa medier kräver korrekt och allsidig nyhetsförmedling.
2. Var kritisk mot nyhetskällorna. Kontrollera sakuppgifter så noggrant som omständigheterna medger, även om de tidigare har publicerats. Ge läsaren/mottagaren möjlighet att skilja mellan faktaredovisning och kommentarer.
3. Löpsedel, rubrik och ingress skall ha täckning i texten.
4. Slå vakt om den dokumentära bilden. Var noga med att bilder och grafiska illustrationer är korrekta och inte utnyttjas på ett missvisande sätt.

Var generös med bemötanden

5. Felaktig sakuppgift skall rättas, när det är påkallat. Den som gör anspråk på att bemöta ett påstående skall, om det är befogat, beredas tillfälle till genmäle. Rättelse och genmäle skall i lämplig form publiceras utan dröjsmål och på så sätt att de kan uppmärksammas av dem som har fått del av de ursprungliga uppgifterna. Observera att ett genmäle inte alltid kräver en redaktionell kommentar.
6. Publicera utan dröjsmål Pressens Opinionsnämnds klandrande uttalanden i fall som rör den egna tidningen.

Respektera den personliga integriteten

7. Överväg noga publicitet som kan kränka privatlivets helgd. Avstå från sådan publicitet om inte ett uppenbart allmänintresse kräver offentlig belysning.

8. Iaktta stor försiktighet vid publicering av självmord och självmordsförsök särskilt av hänsyn till anhöriga och vad ovan sagts om privatlivets helgd.

9. Visa alltid brotts- och olycksoffer och deras anhöriga största möjliga hänsyn. Pröva noga publicering av namn och bild med hänsyn tagen till offren och deras anhöriga.

10. Framhäv inte berörda personers etniska ursprung, kön, nationalitet, yrke, politisk tillhörighet, religiös åskådning eller sexuell läggning om det saknar betydelse i sammanhanget och är missaktande.

Var varsam med bilder

11. Vad som i dessa regler sägs gäller i tillämpliga delar även om bildmaterial.

12. Bildmontage, retuschering på elektronisk väg eller bildtext får ej utformas så att det vilseleder eller lurar läsaren. Ange alltid i direkt anslutning till bilden om den är förändrad genom montage eller retusch. Detta gäller även vid arkivering.

Hör båda sidor

13. Sträva efter att ge personer, som kritiseras i faktaredovisande material tillfälle att bemöta kritiken samtidigt. Sträva också efter att återge alla parter ståndpunkter. Var uppmärksam på att anmälningar av olika slag kan ha till enda syfte att skada den som blivit anmäld.

14. Tänk på att en person, misstänkt för brott, i lagens mening alltid betraktas som oskyldig om fällande dom inte föreligger. Den slutliga utgången av en skildrad rättssak bör redovisas.

Var försiktig med namn

15. Överväg noga konsekvenserna av en namnpublicering som kan skada människor. Avstå från sådan publicering om inte ett uppenbart allmänintresse kräver att namn anges.

16. Om inte namn anges undvik att publicera bild eller uppgift om yrke, titel, ålder, nationalitet, kön eller annat, som gör en identifiering möjlig.

17. Observera att hela ansvaret för namn- och bildpublicering faller på den som återger materialet.

KOMMENTAR TILL DEL I

För tolkning av begreppet "god publicistisk sed" svarar för pressens del i första hand Pressens Opinionsnämnd samt i ärenden som inte hänskjuts till nämnden Allmänhetens Pressombudsman. Det bör uppmärksammas att Pressens Opinionsnämnd och Allmänhetens Pressombudsman ej prövar fråga om avsteg från reglerna i radio- eller televisionsprogram. För granskning av dessa program finns den av regeringen utsedda Granskningsnämnden.

Opinionsnämndens utslag publiceras förutom i den klandrade tidningen i refererande form i Pressens Tidning och tidningen Journalisten. Abonnemang på nämndens utslag kan beställas hos TU.

PO utger en årsberättelse där de från principiell synpunkt viktigaste ärendena kommenteras.

Granskningsnämndens beslut kan rekvireras hos nämndens kansli.

II. YRKESREGLER

En stark journalistisk integritet är avgörande för trovärdigheten. Den som granskar samhället måste också själv kunna tåla att bli granskad. Att journalisten visar hänsyn i arbetet på fältet och i sitt arbete strävar efter att rapportera korrekt är viktigt för allmänhetens förtroende. Tilltron till medierna och dess medarbetare bygger på att yrkesreglerna följs.

Journalistens integritet

1. Ta inte emot journalistiska uppdrag av personer utanför en redaktionell ledning.
2. Acceptera inte uppdrag, inbjudan, gåva, gratisresa eller annan förmån – och ingå inte avtal eller andra förbindelser – som kan misstänkliggöra din ställning som fri och självständig journalist.
3. Ge inte efter för påtryckningar från utomstående i avsikt att hindra eller inskränka berättigad publicitet eller i avsikt att skapa publicitet som inte är journalistiskt motiverad.
4. Använd inte din ställning som journalist, eller presskortet, till att utöva påtryckning för egen eller andras vinning eller till att skaffa privata förmåner.
5. Utnyttja inte för egen eller andras vinning opublicerade nyheter beträffande ekonomiska förhållanden eller åtgärder hos stat, kommuner, organisationer, företag eller enskilda.
6. Beakta journalistavtalens bestämmelse om att medarbetare inte får åläggas att utföra uppdrag som är förödmjukande eller som står i strid med medarbetarens övertygelse.

Anskaffning av material

7. Visa särskild hänsyn mot ovana intervjupersoner. Upplys den intervjuade om huruvida samtal och annat material är avsett för publicering. Var försiktig med att återge uttalanden och annat material som icke-offentliga personer har publicerat i sociala medier.
8. Tillmötesgå rimliga önskemål från intervjuade personer om att i förväg få veta hur och var deras uttalanden återges.
9. Förfalska inte intervjuer eller bilder.

10. Visa hänsyn vid fotograferingsuppdrag, anskaffning av bilder och annat material, särskilt i samband med olyckor och brott.

11. Dold kamera och annan dold inspelning, som görs i syfte att publiceras, bör användas endast i undantagsfall, efter noga övervägande och när en journalistisk bedömning gjorts att informationen inte går att få på annat sätt. Före publicering ska de berörda så långt det är möjligt informeras om att den dolda inspelningen skett och varför den gjorts.

12. Respektera upphovsrätten vad avser text och bild och ljud.

13. Ange källan när en framställning huvudsakligen bygger på annans sakuppgifter.

Kommentar till yrkesreglerna del II

Undertecknarna av dessa regler vill med detta avsnitt ge vägledning i det journalistiska arbetet på fältet och på redaktionerna när problem uppstår som endast ofullständigt eller inte alls behandlas i lagar, kollektivavtal eller i övriga delar av dessa etiska regler för massmedier.

Detta avsnitt är inte bara en regelsamling, det är också avsett att stimulera till en kontinuerlig debatt inom journalistkåren i yrkesetiska frågor. Reglerna gör inte anspråk på att täcka alla de situationer som journalisten kan möta i sitt arbete.

Ett medlemskap i Journalistförbundet innebär att man förbundit sig att följa yrkesreglerna.

Journalistförbundets styrelse verkar för att förbundets medlemmar efterlever denna del av reglerna. Förbundets yrkesetiska nämnd, YEN, bidrar till detta arbete.

ALLMÄNHETENS PRESSOMBUDSMAN (PO)

PRESSENS OPINIONSÄMND (PON)

Kungsgatan 62

Box 223 10

104 22 Stockholm

Tel: 08-692 46 20

www.po.se

po@po.se